

TÜRKÇENİN YABANCI DİL OLARAK ÖĞRETİMİ PROGRAMINDA BARRETT TAKSONOMİSİNİN KULLANIMI: TEMEL DÜZEY¹

İzzet KOYUNCU²

ÖZ

Türkiye Cumhuriyeti'nin son yıllarda küresel ölçekte itibar kazanması ve statüsünün yükselmesi, Türkçeye olan ilgiyi daha önce hiç olmadığı kadar artmıştır. Artan bu ihtiyaçtan dolayı Türkçe öğreten farklı kurum ve kuruluşların sayısı da artmış veya bu kurum ve kuruluşların faaliyet alanları genişlemiştir. Bu kurum ve kuruluşlar arası Türkçenin öğretiminde standardın sağlanması 2020 yılından itibaren Türkiye Maarif Vakfı tarafından hazırlanan Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı kullanılmaya başlanmıştır. Örgün eğitime yönelik hazırlanan program okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise kademelerini kapsamaktadır. Programda dinleme, sözlü üretim, sözlü etkileşim, okuma ve yazma becerilerine yönelik kazanımlar; dil işlevi, dil yapısı ve örnek söz varlığını içeren izlencelerle sunulmaktadır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dört temel

Anahtar Kelimeler:

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı, dinleme becerisi, Barrett Taksonomisi, kazanım.

Geliş/Received:

2 Ekim/October

2021; Kabul/Accepted:

5 Aralık/December;

Yayın/Published:

27 Aralık/December 2021

¹ Koyuncu, İzzet, Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programında Barret Taksonomisinin Kullanımı: Temel Düzey, Edebiyat Bilimleri Dergisi, Kış, 2022, Sayı: 1

² Türkiye Maarif Vakfı, Türkçe Öğretmeni, fbizzetkoyuncu@gmail.com, ORCID Numarası: 0000-0001-8637-4473

bil becerisine yönelik bir öğretim sürecinin olması ve bu dil becerilerinin ölçme ve değerlendirilmesi son derece önemlidir. Öğrencilerin, kazanımlara ulaşma durumu farklı taksonomilerle değerlendirilebilir. Bu taksonomilerden biri de duyuşsal boyutu önceleyen Barrett Taksonomisi'dir. Bu noktadan hareketle araştırmada Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı'nın temel seviyedeki (A1-A2) dinleme kazanımlarının Barrett Taksonomisi'ne göre incelenmesi amaçlanmaktadır. Belirtilen amaç doğrultusunda çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelenmesi kullanılmış ve dinleme kazanımları, taksonominin aşamalarına uygun olarak değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı, dinleme becerisi, Barrett Taksonomisi, kazanım.

USING BARRETT TAXONOMY IN TEACHING TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE PROGRAM: BASIC LEVEL

Abstract

As the Republic of Turkey has gained a global reputation and Turkey's rising status in recent years, has increased interest in Turkish more than ever before. Due to that increasing need, the number of different institutions and organizations teaching Turkish has also increased or the fields of activity of those have expanded. In order to provide the standard in the teaching of Turkish between these institutions and organizations Teaching Turkish as a foreign language program, prepared by the Turkish Maarif Foundation, has started to be used since 2020. The program prepared for formal education covers pre-school, primary school, middle school and high school levels. In the program, outcomes for listening, speaking, verbal interaction, reading and writing skills; language function (the use of language), structure of language and samples of key vocabulary words are presented with syllabuses. It is extremely important that there is a teaching process for four basic language skills in the teaching of Turkish as a foreign language, and assessment and evaluation of these language skills. The situation of the learners reaching the achievements can be evaluated with different taxonomies. One of these is the Barrett Taxonomy, which prioritizes the affective dimension. From this point of view, it is aimed to examine the listening outcomes at the basic level (A1-A2) of the Teaching Turkish as a Foreign Language Program according to Barrett's Taxonomy. In this study, in line with the stated purpose, one of the qualitative research methods, the data analysis was used and listening outcomes were evaluated in accordance with the levels of taxonomy.

Keywords: Teaching Turkish as a foreign language program, Listening skills, The Barett Taxonomy, Outcomes

Giriş

Dil insanlar ve toplumların anlaşmasını sağlayan en önemli iletişim aracıdır. İnsanlar ve toplumlar dil vasıtasıyla birbirlerini tanır, etkileşim kurar. En temel ifadesiyle dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimai bir müessesesidir (Ergin, 1989, s. 3).

Yabancı dil öğretimi açısından bakıldığından ise dil, “Belirli bir hedef kitleye, kendi kuralları çerçevesinde, belirli bir zaman diliminde kuramsal ve uygulamalı olarak kazandırılması gereken bir beceriler manzumesi” şeklinde tarif edilebilir (Balcı, 2017, s. 17).

Ana dilinden başka bir dil öğrenmenin dâhi yetersiz kaldığı dünyamızda farklı diller bilmek ve farklı kültürler tanımak her geçen gün daha da önem kazanmaktadır (Melanlıoğlu, 2017). Böyle bir ortamda Türkiye'nin de bölgede ve dünyada statüsünün yükselmesinin etkileri Türk diline de yansımış ve Türkçenin öğrenmeye olan ilgi artmıştır. Türkçe yabancı dil olarak son yıllarda farklı sebeplerden dolayı insanlar tarafından öğrenilmek istenen bir dil hâline gelmiştir. Suriye'deki iç savaş sebebiyle Türkiye'ye gelen mültecilerin hayatlarını Türkiye'de devam ettirebilmesi ve mülteci çocukların Türk eğitim sistemine entegrasyonu Türkçenin öğretimine daha çok yöneltmeyi gerekli kılmıştır. Birçok kurum, Türkçe öğretimine doğrudan veya dolaylı olarak destek vermiştir. Bu süreçte birçok ders kitabı da üretilmiştir. Bununla birlikte dil öğretiminde müştereklik teşkil edecek bir standartlaşmanın bir türlü yakalanamadığı da söylenebilir. Bu durumun en temel sebebi ise mevcut kurumların tamamının kabul edebileceği hem dil öğretimi usul ve esaslarının belirlenmesinde hem de seviyelere göre dil öğretiminin yürütülmesinde ve sınavların hazırlanmasında yol gösterici nitelikte saydam ve esnek yapıda bir Yabancı Dil Olarak Türkçe öğretimi müfredatının olmayacağıdır (Gültekin ve Balcı, 2017, s.117 – 118). Farklı kurum ve kuruluşların yürüttüğü çalışmalarda birlik, Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni ile kurulmaya çalışılmıştır.

Koyuncu, Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programında Barrett Taksonomisinin Kullanımı: Temel Düzey

Bu çaba belirli bir süre standarda ulaşma adına olumlu olarak nitelendirilmiş ancak Türkçeye özgü bir programın olmayışi alanda önemli bir eksiklik olarak değerlendirilmeye devam etmiştir.

Uluslararası ölçekte Türk dili ve kültürüne yönelik artan ilgi ve Türkçeyi öğrenme talebi, bölgesel ve küresel hareketlilikler neticesinde Türkiye üzerinde yoğunlaşan göç dalgası ve bu sürecin ortaya çıkardığı sosyokültürel uyum meselesi, uluslararası öğrenci hareketliliği, siyasal, sosyal ve ekonomik gelişmeler Türkçenin öğretimini stratejik bir konuma getirmiştir. Dolayısıyla Türkçenin yurt içi ve yurt dışında yabancı dil olarak öğretimi ile ilgili gelişmeler bu alana yönelik bir Türkçe öğretim programının hazırlanmasını zorunlu kılmıştır (TYDOÖP, 2020, s.11). Alandaki bu eksiklik Türkiye Maarif Vakfı tarafından 2019 yılında “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programı” adıyla hazırlanan ve 2020 yılında Türkçenin yabancı dil olarak yurt içinde öğrenimine yönelik eklemeleri de içерerek güncellenen “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı” ile giderilmiştir. Program, alanda genel kabul gören, tüm seviyelere uygun ve yabancılara Türkçe öğretiminde standartlaşmayı sağlayacak tek programdır. Türkiye Maarif Vakfı tarafından hazırlanan Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi programı alanda büyük bir eksikliği doldurması ve Türkçenin öğretimini standartlaştırması bakımından bir ilktir. Ayrıca program örgün eğitim kurumları tarafından genel kabul gören ve kullanılan tek program olma özelliği de taşımaktadır. Örgün eğitime yönelik hazırlanan bu program okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise kademelerini kapsamaktadır. Programda dinleme, sözlü üretim, sözlü etkileşim, okuma ve yazma becerilerine yönelik kazanımlar; dil işlevi, dil yapısı ve örnek söz varlığını içeren izlencelerle sunulmaktadır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dört temel bil becerisine yönelik bir öğretim sürecinin olması ve bu dil becerilerinin ölçme ve değerlendirilmesi son derece önemlidir. Öğrencilerin, kazanımlara ulaşma durumu farklı taksonomilerle değerlendirilebilir. Bu taksonomilerden biri de duyuşsal boyutu önceleyen Barrett Taksonomisi'dir.

Barrett Taksonomisi

Öğretim programlarında yer alan kazanımlar farklı taksonomiler aracılığıyla tasnif edilmektedir. Bu taksonomilerden en yaygın olarak kullanılan bilişsel boyutu önceleyen Bloom Taksonomisi'dir. Bloom Taksonomisi'nin yanında daha çok duyuşsal boyutu önceleyen Barrett Taksonomisi'de yaygın olarak kullanılmaktadır.

“Okumanın Bilişsel ve Duyuşsal Boyutlarının Taksonomisi” adıyla alanyazına kazandırılmış olan Barrett Taksonomisi ilk olarak Amerikan Ulusal Eğitim Araştırmaları topluluğunun yayımlamış olduğu “Okuma Öğretiminde Yenilik ve Değişim” (Robinson, 1968) adlı eserde yer almıştır. Bu eserde Barrett Taksonomisi’ni ele alan kişi taksonomiyi geliştiren Thomas C. Barrett değil dönemin ileri gelen okuma eğitimi araştırmacılarından biri olan Theodore Clymer olmuştur. Clymer (1968) adı geçen eserdeki “Okuma Nedir?: Bazı Güncel Kavramlar” başlıklı bölümde daha önce herhangi bir yerde yayımlanmamış olan “Okuduğunu Anlamanın Bilişsel ve Duyuşsal Boyutlarının Taksonomisi” adlı makalenin içeriğinden Thomas C. Barrett’ten izin alarak bahsetmiş ve taksonominin ilk kez alanyazında yer almasını sağlamıştır (Aktaran: Kaldırım, 2020; s. 62-63).

Barrett, öğretmenlerin okuduğunu anlama sürecinde karşılaştığı iki farklı kavram yanlışından bahsetmektedir. Bu kavram yanlışları; anlamayı tek bir beceri olarak algılama ve okuduğunu anlamanın yönetilemez ve kontrol edilemez birçok ayrı beceriyi kapsadığını varsaymaktadır. Barrett bu kavram yanlışlarını ortadan kaldırmak, anlaşılır ve kontrol edilebilir bir anlama öğretim süreci ortaya koymak adına “Okuduğunu Anlamanın Bilişsel ve Duyuşsal Taksonomisi” ni geliştirmiştir. Bu taksonominin geliştirilme sürecinde Bloom (1956), Sanders (1966), Letton (1958) ve Guszak’ın (1965) çalışmalarından faydalananmıştır. Bu taksonomide okuduğunu anlama beş farklı kategoriye ayrılmaktadır. Bunlar: (1) basit anlama, (2) yeniden organize etme, (3) derinlemesine anlama (çkarımsal anlama), (4) değerlendirme ve (5) memnuniyettir. Her bir kategoride Barrett tarafından belirli görevlerle ilgili örnekler sunulmakta ve öğretmenlerin kullanabileceği amaçlar (yeterlilik alanları) sıralanmaktadır. Bu taksonomide her bir kategori içeriği ve kapsadığı yeterliliğin güclüğünne göre kolaydan zora doğru sıralanmıştır. Kısmi olarak aynı şey temel kategoriler içindeki görevlerde de gerçekleştirılmıştır (Aktaran: Yıldırım, 2012; s. 2).

Araştıranın Amacı

Çalışmanın amacı, Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı'nın temel seviye (A1 ve A2) dinleme kazanımlarını Barrett Taksonomisi'ne göre inceleyerek bu kazanımların Barrett Taksonomisi'nin hangi basamaklarını (basit anlama, yeniden organize etme, derinlemesine anlama/çıkarımusal anlama, değerlendirme ve memnuniyet) gösterdiğini ve bu kazanımlarının Barrett Taksonomisi'ne göre dağılıminin nasıl olduğunu tespit etmektir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, nitel araştırma modeline uygun olarak yapılmıştır. Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 41). Çalışmada Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı A1 ve A2 seviyesi dinleme kazanımlarının Barrett Taksonomisi'ndeki karşılığı analiz edildiğinden veri toplama yöntemi olarak da doküman incelemesi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 189).

Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu çalışma için ilk olarak Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı A1 ve A2 seviyesi dinleme kazanımları incelenmiş ve betimsel analize göre çözümlenmiştir. İncelenen kazanımların Barrett Taksonomisi'nde hangi basamağa karşılık geldiği belirlenmiştir. Bu basamaklar belirlenirken her basamağın kendi alt basamağı da tasnife dâhil edilmiştir. Daha sonra belirlenen basamakların incelenmesi için alan uzmanlarının görüşüne başvurulmuştur. Alan uzmanlardan gelen görüşler doğrultusunda bulgular yeniden gözden geçirilmiştir. Ardından ortak ve nihai sonuçlar elde edilerek bu sonuçlar bulgular kısmında tablolâstırılmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Bu çalışmada incelenen Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı'nda temel seviyede (A1 ve A2) toplam 109 dinleme kazanımlarında toplam 109 kazanımı bulunmaktadır. Bu kazanımlardan 46'sı A1, 63 tanesi ise A2 seviyesine aittir. Aşağıda yer alan tablolarda, incelenen dinleme kazanımlarının seviyeleri, bu kazanımların Barrett Taksonomisi'nde yer aldığı basamaklar ve kazanımların basamaklara göre dağılımı yer almaktadır.

Tablo 1. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı A1

Düzeyi Dinleme/İzleme Kazanımları ve Bu Kazanımların Bilişsel Süreç Düzeyleri

Kazanım	Bilişsel Düzey
A1.D.1. Alfabedecki harflerin karşılığı olan sesleri ayırt eder.	Uygulanabilir değil
A1.D.2. Selamlama, tanılaşma ve vedalaşmayla ilgili temel kalıp ifadeleri tanır.	Basit Anlama <i>Detayları hatırlama</i>
A1.D.3. Çevresindeki nesnelerin adını tanır.	Basit Anlama <i>Detayları hatırlama</i>
A1.D.4. Çevresindeki yer/mekân adlarını tanır.	Basit Anlama <i>Detayları hatırlama</i>
A1.D.5. Hava durumuyla ilgili temel kavram ve kalıp ifadeleri tanır.	Basit Anlama <i>Detayları hatırlama</i>
A1.D.6. Günlük hayatı sık kullanılan söz varlığının anlamlarını bağlamdan hareketle tahmin eder.	Derinlemesine Anlama/Çıkarımsal Anlama <i>Metni destekleyici ayrıntılara yönelik çıkarımda bulunma</i>
A1.D.7. Toplumsal yaşama alanlarına yönelik metinlerde kullanılan kelime ve kalıp ifadeleri tanır.	Basit Anlama <i>Detayları hatırlama</i>
A1.D.8. Yaygın olarak kullanılan meslek adlarını belirler.	Basit Anlama <i>Detayları fark etme</i>
A1.D.9. Günlük rutinlere ilişkin kısa konuşmaları anlar.	Basit Anlama <i>Detayları fark etme</i>

Koyuncu, Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programında Barrett Taksonomisinin Kullanımı: Temel Düzey

Kazanım	Bilişsel Düzey
A1.D.10. Temel soru ifadelerini tanır.	Basit Anlama <i>Detayları hatırlama</i>
A1.D.11. Temel soru kalıplarına karşılık gelen bilgileri belirler.	Basit Anlama <i>Detayları fark etme</i>
A1.D.12. Basit kişisel tanıtım içeren konuşmaları anlar.	Basit Anlama <i>Detayları fark etme</i>
A1.D.13. Günlük hayattaki basit yönergeleri takip eder.	Basit Anlama <i>Olayların sırasını fark etme</i>
A1.D.14. Temel akrabalık adlarını belirler.	Basit Anlama <i>Detayları fark etme</i>
A1.D.15. Görsellerle ifade edilmiş durumlar/olaylar ile ilgili basit cümleleri anlar.	Basit Anlama <i>Detayları fark etme</i>
A1.D.16. Temel betimleyici ifadeleri belirler.	Basit Anlama <i>Detayları fark etme</i>
A1.D.17. Temel gerekçelendirme ifadelerini tanır.	Basit Anlama <i>Neden sonuç ilişkilerini hatırlama</i>
A1.D.18. Tarih/zaman ifadelerini tanır.	Basit Anlama <i>Detayları hatırlama</i>
A1.D.19. Günlük hayatı sıkılıkla kullanılan ölçü birimlerini/miktar ifadelerini tanır.	Basit Anlama <i>Detayları hatırlama</i>
A1.D.20. Beden dilinden veya tonlamadan hareketle konuşmacının duygusal durumunu (sinirli, mutlu, neşeli, üzgün vb.) belirler.	Derinlemesine Anlama/Çıkarımsal Anlama <i>Karakter davranışlarına yönelik çıkarımda bulunma</i>
A1.D.21. Sesli/görüntülü iletilerden (anons, duyuru vb.) ihtiyaç duyduğu bilgileri seçer.	Basit Anlama <i>Detayları fark etme</i>
A1.D.22. Yol, yön ve adres tarifi içeren basit ifadeleri anlar.	Basit Anlama <i>Detayları fark etme</i>
A1.D.23. Konum bildiren basit ifadeleri tanır.	Basit Anlama <i>Detayları hatırlama</i>

Kazanım	Bilişsel Düzey
A1.D.24. Ulaşımı ve ulaşım araçlarına ilişkin temel bilgileri seçer.	Basit Anlama <i>Detayları fark etme</i>
A1.D.25. Seyahat ve konaklamaya ilişkin temel bilgileri seçer.	Basit Anlama <i>Detayları fark etme</i>
A1.D.26. Kutlama/tebrik/temenni/teşekkür/davet içerikli basit metinleri/konuşmaları anlar.	Basit Anlama <i>Detayları fark etme</i>
A1.D.27. Yardım talebi/izin/ rica/özür içeren ifadeleri tanır.	Basit Anlama <i>Detayları hatırlama</i>
A1.D.28. Hobi/ilgi alanlarına ilişkin basit metinleri/konuşmaları anlar.	Basit Anlama <i>Detayları fark etme</i>
A1.D.29. Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu belirler.	Basit Anlama <i>Ana fikirleri fark etme</i>
A1.D.30. Basit metinlerdeki olayların oluş sırasını belirler.	Basit Anlama <i>Olayların sırasını fark etme</i>
A1.D.31. Tercih/teklif bildiren cümleleri ayırt eder.	Basit Anlama <i>Detayları fark etme</i>
A1.D.32. Tavsiye/uyarı bildiren cümleleri ayırt eder.	Basit Anlama <i>Detayları fark etme</i>
A1.D.33. Türkçenin telaffuz özelliklerini fark eder.	Uygulanabilir değil
A1.D.34. Bir telefon konuşmasındaki basit kalıp sözleri belirler.	Basit Anlama <i>Detayları fark etme</i>
A1.D.35. Bir telefon konuşmasındaki basit mesajları belirler.	Basit Anlama <i>Detayları fark etme</i>
A1.D.36. Sayısal ifadeleri tanır.	Basit Anlama <i>Detayları hatırlama</i>
A1.D.37. Plan/tasarı/hayalleri bildiren ifadeleri belirler.	Basit Anlama <i>Detayları fark etme</i>
A1.D.38. Temel bağıdaşılık öğelerinin anlama etkisini fark eder.	Uygulanabilir değil
A1.D.39. Dinleme amacını belirler.	Uygulanabilir değil
A1.D.40. Dinleme amacına uygun strateji, yöntem ve teknikleri kullanır.	Uygulanabilir değil
A1.D.41. Geçmişe ilişkin olay ve durumları belirler.	Basit Anlama <i>Detayları fark etme</i>
A1.D.42. Nezaket ifadelerini belirler.	Basit Anlama <i>Detayları fark etme</i>

Koyuncu, Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programında Barrett Taksonomisinin Kullanımı: Temel Düzey

Kazanım	Bilişsel Düzey
A1.D.43. Türk kültüründeki temel beden dili unsurlarını ve bunlara eşlik eden ifade kalıplarını tanır.	Basit Anlama <i>Detayları hatırlama</i>
A1.D.44. Karşılaştırma içeren ifadeleri belirler.	Basit Anlama <i>Karşılaştırmaları fark etme</i>
A1.D.45. Bir metindeki temel iletileri belirler.	Basit Anlama <i>Detayları fark etme</i>
A1.D.46. Onay/kabul/ret ifadelerini belirler.	Basit Anlama <i>Detayları fark etme</i>

Tablo 1'e bakıldığında A1 seviyesinde toplam 46 tane dinleme kazanımı olduğu görülmektedir. A1 seviyesi dinleme kazanımları, Barret Taksonomisi'ne göre "basit anlama" basamağında yoğunlaşmaktadır. Tablo incelendiğinde "basit anlama" basamağında 39, "derinlemesine anlama/çıkarımsal anlama" basamağında ise 2 kazanımın yer aldığı tespit edilmiştir. 5 tane kazanımın ise taksonominin hiçbir basamağına uygun olmadığı görülmüştür. Bu kazanımlar "uygulanabilir değil" olarak nitelendirilmiştir. Bunun yanı sıra "yeniden organize etme, değerlendirme ve memnuniyet" basamaklarında kazanım tespit edilememiştir. Tablodan hareketle A1 seviyesi dinleme kazanımlarının daha çok basit anlama düzeyinde olduğu sonucuna ulaşmıştır. Öğrenicilerin hedef dille yeni tanıstiği dikkate alındığında bu durumun olağan olduğu söylenebilir. Bahsedilen durumun ayrıntılı göstergesi Tablo 2'de verilmektedir.

Tablo 2. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı A1

Düzeyi Dinleme Kazanımlarının Bilişsel Basamaklara Dağılımı

	A1 Seviyesi Dinleme Becerisi Kazanımları
Bilişsel Süreç Basamağı	f %
Basit Anlama	39 85
Yeniden Organize Etme	0 0
Derinlemesine Anlama/Çıkarımsal Anlama	2 4

A1 Seviyesi Dinleme Becerisi Kazanımları	
Değerlendirme	0 0
Memnuniyet	0 0
Uygulanabilir Değil	5 11
Toplam	46 100

Tablo 2 incelendiğinde A1 seviyesi dinleme kazanımlarının %85'i "basit anlama", %4'ü ise "derinlemesine anlama/çıkarımsal anlama" basamağında yer almaktadır. Kazanımların %11'i ise ise taksonominin hiçbir basamağına uygun olmadığı için uygulanabilir değil olarak nitelendirilmiştir. Bu seviyede "yeniden organize etme, değerlendirme ve memnuniyet" basamaklarında yer alan kazanım bulunmamaktadır. A1 seviyesi dinleme becerisinde en çok kazanım bulunan basamak 39 kazanım ile "basit anlama" basamağıdır. Bu basamağı sırasıyla 2 kazanım ile "derinlemesine anlama/çıkarımsal anlama" basamağı takip etmektedir. 5 kazanım ise Barret Taksonomisi'ne göre uygulanabilir değildir.

Tablo 3. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı A2

Düzeyi Dinleme/İzleme Kazanımları ve Bu Kazanımların Bilişsel Süreç Düzeyleri

Kazanım	Bilişsel Düzey
A2.D.1. Hava durumuyla ilgili bilgileri belirler.	Basit Anlama <i>Detayları fark etme</i>
A2.D.2. Günlük hayatı sık kullanılan söz varlığının anlamlarını bağlamdan hareketle tahmin eder.	Derinlemesine Anlama/Çıkarımsal Anlama <i>Metni destekleyici ayrıntılara yönelik bırakımda bulunma</i>
A2.D.3. Metinde geçen deyimleri bağlamdan hareketle anlaşırlıdır.	Derinlemesine Anlama/Çıkarımsal Anlama <i>Metni destekleyici ayrıntılara yönelik bırakımda bulunma</i>

Koyuncu, Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programında Barrett Taksonomisinin Kullanımı: Temel Düzey

Kazanım	Bilişsel Düzey
A2.D.4. Söz varlığı unsurlarını bağlamdan hareketle anlaşırlıdır.	Derinlemesine Anlama/Çıkarımsal Anlama <i>Metni destekleyici ayrıntılara yönelik çıkarımda bulunma</i>
A2.D.5. Mesleklerle ilgili bilgileri belirler.	Basit Anlama <i>Ayrıntıları fark etme</i>
A2.D.6. Günlük rutinlere ilişkin konuşmaları anlar.	Basit Anlama <i>Detayları fark etme</i>
A2.D.7. Temel soru kalıplarına karşılık gelen bilgileri belirler.	Basit Anlama <i>Ayrıntıları fark etme</i>
A2.D.8. Temel soru ifadelerini tanır.	Basit Anlama <i>Ayrıntıları hatırlama</i>
A2.D.9. Kişisel tanıtım içeren konuşmaları anlar.	Basit Anlama <i>Ayrıntıları fark etme</i>
A2.D.10. Bir şeyin/işin yapılışına ilişkin tarif ve yönergeleri takip eder.	Basit Anlama <i>Olayların sırasını fark etme</i>
A2.D.11. Ürünlere veya hizmetlere ilişkin yönergeleri takip eder.	Basit Anlama <i>Olayların sırasını fark etme</i>
A2.D.12. Sesli ve/veya görüntülü yönergeleri takip eder.	Basit Anlama <i>Olayların sırasını fark etme</i>
A2.D.13. İletişim araçlarındaki soru ve yönergeleri takip eder.	Basit Anlama <i>Olayların sırasını fark etme</i>
A2.D.14. Akrabalık adlarını tanır.	Basit Anlama <i>Detayları hatırlama</i>
A2.D.15. Betimleyici ifadeleri belirler.	Basit Anlama <i>Detayları fark etme</i>
A2.D.16. Tarih/zaman ifadelerini tanır.	Basit Anlama <i>Detayları hatırlama</i>

Kazanım	Bilişsel Düzey
A2.D.17. Günlük hayatı sıkılıkla kullanılan ölçü birimlerini/miktar ifadelerini tanır.	Basit Anlama <i>Detayları hatırlama</i>
A2.D.18. Türk kültüründeki temel beden dili unsurlarını ve bunlara eşlik eden ifade kalıplarını tanır.	Basit Anlama <i>Detayları hatırlama</i>
A2.D.19. Sesli/görüntülü iletilerden (anons, duyuru, reklam vb.) ihtiyaç duyduğu bilgileri seçer.	Basit Anlama <i>Detayları fark etme</i>
A2.D.20. Metindeki teknolojiyle ilgili söz varlığını anlar.	Basit Anlama <i>Detayları fark etme</i>
A2.D.21. Bir sunumu ana hatlarıyla takip eder.	Basit Anlama <i>Olayların sırasını fark etme</i>
A2.D.22. Haberlerdeki yer, kişi, konu/olay ve zamanla ilgili bilgileri ayırt eder.	Yeniden Organize Etme <i>Sınıflandırma</i>
A2.D.23. Sesli ve/veya görüntüülü haberlerden istenilen bilgileri seçer.	Basit Anlama <i>Detayları fark etme</i>
A2.D.24. Yol, yön ve adres tarifi içeren ifadeleri anlar.	Basit Anlama <i>Detayları fark etme</i>
A2.D.25. Seyahat ve konaklamaya ilişkin bilgileri seçer.	Basit Anlama <i>Detayları fark etme</i>
A2.D.26. Ulaşımı ve ulaşım araçlarına ilişkin temel bilgileri seçer.	Basit Anlama <i>Detayları fark etme</i>
A2.D.27. Kutlama.tebrik/temenni/teşekkür/davet/taziye içerikli basit metinleri/konuşmaları anlar.	Basit Anlama <i>Detayları fark etme</i>
A2.D.28. Yardım talebi/izin/ rica/özür içeren ifadeleri tanır.	Basit Anlama <i>Detayları hatırlama</i>
A2.D.29. Hobi/ilgi alanlarına ilişkin metinleri/ konuşmaları anlar.	Basit Anlama <i>Detayları fark etme</i>
A2.D.30. Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu belirler.	Basit Anlama <i>Ana fikirleri fark etme</i>
A2.D.31. Tavsiye/uyarı bildiren cümleleri ayırt eder.	Basit Anlama <i>Detayları fark etme</i>
A2.D.32. Tercih/teklif bildiren ifadeleri seçer.	Basit Anlama <i>Detayları fark etme</i>
A2.D.33. Görsellerle desteklenmiş bir metni takip eder.	Basit Anlama <i>Detayları fark etme</i>

Koyuncu, Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programında Barrett Taksonomisinin Kullanımı: Temel Düzey

Kazanım	Bilişsel Düzey
A2.D.34. Beden dilinden veya tonlamadan hareketle konuşmacının duygusal durumunu (sinirli, mutlu, neşeli, üzgün vb.) belirler.	Derinlemesine Anlama/Çıkarımsal Anlama <i>Karakter davranışlarına yönelik çıkarımda bulunma</i>
A2.D.35. Toplumsal yaşama alanlarına yönelik metinlerde kullanılan kelime ve kalıp ifadeleri tanır.	Basit Anlama <i>Detayları hatırlama</i>
A2.D.36. Bir diyalogdaki giriş, konuşmayı sürdürme, sonlandırmaya yönelik kalıp ifadeleri belirler.	Basit Anlama <i>Detayları fark etme</i>
A2.D.37. Karşılaştırma içeren konuşmaları/metinleri anlar.	Basit Anlama <i>Karşılaştırmaları fark etme</i>
A2.D.38. Metinde verilen olay/bilgileri zaman ve mantık akışına göre sıralar.	Basit Anlama <i>Olayların sırasını fark etme</i>
A2.D.39. Sayısal ifadeleri tanır.	Basit Anlama <i>Detayları hatırlama</i>
A2.D.40. Plan/tasarı/ hayalleri anlatan bir konuşmayı ana hatlarıyla anlar.	Basit Anlama <i>Detayları fark etme</i>
A2.D.41. Biyografi metinlerinin ana hatlarını belirler.	Basit Anlama <i>Detayları fark etme</i>
A2.D.42. Dinleyeceklerinin/izleyeceklerinin içeriğine ilişkin tahminlerde bulunur.	Derinlemesine Anlama/Çıkarımsal Anlama <i>Sonuçları tahmin etme</i>
A2.D.43. Metinde geçen gerekçelendirme ifadelerini belirler.	Basit Anlama <i>Neden sonuç ilişkilerini fark etme</i>
A2.D.44. Olumlu ve olumsuz görüşleri ayırt eder.	Değerlendirme <i>Gerçekleri, fikirleri ve inançları değerlendirme</i>

Kazanım	Bilişsel Düzey
A2.D.45. Sesli ve/veya görüntülü sosyal medya iletelerini takip eder.	Basit Anlama <i>Detayları fark etme</i> Uygulanabilir değil
A2.D.46. Basit bir röportajı ana hatlarıyla anlar.	Basit Anlama <i>Detayları fark etme</i>
A2.D.47. Öyküleyici metinlerdeki olay örgüsü, yer, zaman ve kişileri belirler.	Basit Anlama <i>Detayları fark etme</i>
A2.D.48. Kabul/ret/onay ifadelerini belirler.	Basit Anlama <i>Detayları fark etme</i>
A2.D.49. Bir diyalogdaki farklı bakış açlarını belirler.	Derinlemesine Anlama/Çıkarımsal Anlama <i>Karşılaştırmalara yönelik çıkarımda bulunma</i>
A2.D.50. Tekrar bildiren ifadeleri belirler.	Basit Anlama <i>Detayları fark etme</i>
A2.D.51. Tahmin ifadelerini belirler.	Basit Anlama <i>Detayları fark etme</i>
A2.D.52. Öneri ifadelerini belirler.	Basit Anlama <i>Detayları fark etme</i>
A2.D.53. Nezaket ifadelerini belirler.	Basit Anlama <i>Detayları fark etme</i>
A2.D.54. Metinden ihtiyaç duyduğu bilgileri seçer.	Basit Anlama <i>Detayları fark etme</i>
A2.D.55. Geçmişe ilişkin olayları/ durumları belirler.	Basit Anlama <i>Detayları fark etme</i>
A2.D.56. Dinledikleri/izledikleriyle ilgili kısa notlar alır.	Uygulanabilir değil
A2.D.57. Türkçenin telaffuz özelliklerini fark eder.	Uygulanabilir değil
A2.D.58. Temel bağdaşıklık öğelerinin anlama etkisini fark eder.	Uygulanabilir değil
A2.D.59. Dinleme amacını belirler.	Uygulanabilir değil
A2.D.60. Dinleme amacına uygun strateji, yöntem ve teknikleri kullanır.	Uygulanabilir değil
A2.D.61. Sesli veya görüntülü konuşmalarda temel iletişim kalıplarını tanır.	Basit Anlama <i>Detayları hatırlama</i>
A2.D.62. Yanlış anlamaları veya hatalarını telafi edici kalıpları ayırt eder.	Basit Anlama <i>Detayları fark etme</i>

Kazanım	Bilişsel Düzey
A2.D.63. Gözlem ve izlenimleri içeren ifadeleri belirler.	Basit Anlama <i>Detayları fark etme</i>

Tablo 3'e bakıldığında A2 seviyesinde toplam 63 tane kazanımı olduğu görülmektedir. A2 seviyesi dinleme kazanımları Barret Taksonomisi'ne göre "basit anlama" basamağında yoğunlaşmaktadır. Taksonominin basamaklarına göre A2 dinleme kazanımlarının dağılımı Tablo 4'te sunulmaktadır.

**Tablo 4. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı A1
Düzeyi Dinleme Kazanımlarının Bilişsel Basamaklara Dağılımı**

	A2 Seviyesi Dinleme Becerisi Kazanımları
Bilişsel Süreç Basamağı	f %
Basit Anlama	50 79
Yeniden Organize Etme	1 2
Derinlemesine Anlama/Çıkarımsal Anlama	6 9
Değerlendirme	1 2
Memnuniyet	0 0
Uygulanabilir Değil	5 8
Toplam	63 100

Tablo 4 incelendiğinde; A2 seviyesi dinleme kazanımlarının %79'u "basit anlama", %2'si "yeniden organize etme" %9'u "derinlemesine anlama/çıkarımsal anlama", %2'si ise "değerlendirme" basamağında yer almaktadır. Kazanımların %8'i ise taksonominin hiçbir basamağına uygun olmadığı için "uygulanabilir değil" olarak nitelendirilmiştir. Bu seviyede "memnuniyet" basamağında yer alan kazanım bulunmamaktadır. A2 seviyesi dinleme becerisinde en çok kazanım bulunan basamak 50 kazanım ile "basit anlama" basamağıdır. Bu basamağı sırasıyla 6 kazanım ile "derinlemesine anlama/çıkarımsal anlama" basamağı ve 1 kazanım ile

“yeniden organize etme” ve “değerlendirme” basamakları takip etmektedir. 5 kazanım ise Barret Taksonomisi’ne göre uygulanabilir değildir. Tablodan hareketle A1 seviyesi dinleme kazanımlarının daha çok basit anlama düzeyinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Temel seviyedeki her iki düzeyin karşılaştırmasına dayalı Tablo 5 aşağıdadır.

Tablo 5. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı A1-A2 Seviyesi Dinleme Becerisi Kazanımlarının Bilişsel Basamaklara Dağılımı

A1-A2 Seviyesi Dinleme Becerisi Kazanımları		
Bilişsel Süreç Basamağı	f	%
Basit Anlama	89	82
Yeniden Organize Etme	1	1
Derinlemesine Anlama/Çıkarımsal Anlama	8	7
Değerlendirme	1	1
Memnuniyet	0	0
Uygulanabilir Değil	10	9
Toplam	109	100

Tablo 5’türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı A1 ve A2 seviyesi dinleme kazanımlarının Barrett Taksonomisi’nin basamaklarına göre dağılımı yer almaktadır. Tablo incelendiğinde A1 ve A2 seviyelerinde toplam 109 tane dinleme kazanımı olduğu görülmektedir. A1 ve A2 seviyesi dinleme kazanımları bilişsel düzey olarak “basit anlama ve derinlemesine anlama/çıkarımsal anlama” basamağında yoğunlaşmaktadır. Tablodan hareketle “basit anlama” basamağında 89, “yeniden organize etme” basamağında 1, “derinlemesine anlama/çıkarımsal anlama” basamağında 8 ve “değerlendirme” basamağında 1 kazanımın yer aldığı sonucuna ulaşmaktadır. Bunun yanı sıra 10 tane dinleme becerisi kazanımı ise Barrett Taksonomisi’nin hiçbir basamağına uygun olmadığı için “uygulanabilir değil” olarak değerlendirilmiştir. A1-A2 seviyesi dinleme becerisi kazanımlarında taksonominin “memnuniyet” basamağına uygun bir kazanım tespit edilememiştir. Tabloya göre A1-A2 seviyesi dinleme becerisi kazanımlarının Barrett Taksonomisi’nin bütün basamaklarını içermemiği ve

basamaklar arasında eşit bir dağılım olmadığı görülmektedir. Dağılımin yüzdelik oranına baktıldığında ise kazanımların %82'i "basit anlama", %1'i "yeniden organize etme" %7'si "derinlemesine anlama/çıkarımsal anlama" ve %1'i "değerlendirme" basamağında yer almaktadır. Bunun yanı sıra kazanımların %9'u hiçbir basamakta yer almayarak "uygulanabilir değil" olarak nitelendirilmiştir. Ayrıca "memnuniyet basamağında yer alan bir kazanım bulunmamaktadır. A1-A2 seviyesi dinleme becerisi kazanımlarında en çok kazanım bulunan basamak 89 kazanım ile "basit anlama" basamağıdır. Bu basamağı sırasıyla 8 kazanım ile "derinlemesine anlama/çıkarımsal anlama" ve 1 kazanım ile "yeniden organize etme ve değerlendirme" basamakları takip etmektedir. 10 tane kazanım ise taksonomiye göre uygulanabilir değildir.

Sonuç

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı A1 ve A2 seviyesi dinleme becerisi kazanımlarının Yenilenmiş Barrett Taksonomisi'ne göre incelendiği bu çalışmada şu sonuçlara ulaşılmıştır.

- 1. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı A1 seviyesinde toplam 46 kazanım, A2 seviyesinde ise toplam 63 kazanım yer almaktadır. A1-A2 seviyesinin genel toplamına baktığımızda ise 109 dinleme becerisi kazanımı bulunmaktadır.
- 2. İncelenen dinleme becerisi kazanımlarında "basit anlama" basamağının sayı (89) ve oran (%82) olarak daha fazla bulunduğu tespit edilmiştir. "Basit anlama" basamağını sırasıyla "derinlemesine anlama/çıkarımsal anlama, yeniden organize etme ve değerlendirme" basamakları takip etmiştir. Kazanımlarda "memnuniyet" basamağına ise hiç yer verilmemiştir. Ayrıca incelenen kazanımlardan 10 tanesi taksonominin basamaklarına göre uygun bulunmayıp "uygulanabilir değil" olarak değerlendirilmiştir. "Uygulanabilir

değil” olarak tasnif edilen kazanımlar anlama kazanımı olmadığı için taksonominin herhangi bir basamağına dahil edilememiştir. Buradan hareketle A1-A2 seviyesi dinleme becerisi kazanımlarında anlamaya yönelik olmayan kazanımların yer aldığı söylenebilir.

- 3. Kazanımların Barrett Taksonomisi'nin beş ana basamağına eşit olarak dağıtılmadığı görülmektedir. Özellikle duyuşsal boyutu önceleyen Barrett Taksonomisi'nin önemli bir basamağı olan “memnuniyet” basamağına ait bir kazanımın bulunmaması dikkat çekmektedir. Bunun yanı sıra üst düzey basamaklar olarak nitelendirebileceğimiz “değerlendirme ve derinlemesine anlama/çıkarımsal anlama” basamaklarında da sayıca az kazanım bulunması dikkat çekmektedir. Bu durumda A1 ve A2 seviyesi dinleme becerisi kazanımlarının daha çok “basit anlama” düzeyinde olduğunu üst düzey basamakları içermediğini göstermektedir.
- 4. Kazanımlar, Barrett Taksonomisi'nin hem beş ana basamağı hem de her basamağa ait alt basamaklara göre tasnif edilmiştir. Bu tasniften hareketle kazanımların Barrett Taksonomisi'nin alt basamaklarında da eşit bir dağılım göstermediği sonucuna ulaşılmıştır.
- 5. Barrett Taksonomisi'nin “basit anlama” basamağı incelenen A1-A2 seviyesi dinleme becerisi kazanımlarda en çok başvurulan basamak olurken “memnuniyet” basamağına bu seviyelerde hiç yer verilmediği tespit edilmiştir.

Bu çalışma ile sadece Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı A1-A2 seviyesi dinleme becerisi kazanımları Barrett Taksonomisi'ne göre incelenmiştir. Programda yer alan diğer beceriler ve farklı seviyelere ait kazanımlar da Barrett Taksonomisi'ne göre incelenebilir. Bu şekilde temel dil becerilerine ve seviyelerine yönelik bütüncül bir bakış ortaya çıkartılabilir. Araştırma A1-A2 seviyesi dinleme becerisi kazanımlarına yönelik ulaşılan sonuçlar hem Türkçenin Yabancı Dil Olarak

Öğretimi Programına hem de programdan hareketle oluşturulacak her türlü materyallere kaynak sağlamaktadır. Ayrıca diğer beceri ve seviyelerinde incelenmesi bu program temelinde oluşturulacak materyaller için önemlidir.

Kaynakça

- Balçı, M. (2017). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Temel Kavramlar. (Editörler: Hayati Develi, Cemal Yıldız, Mustafa Balçı, İbrahim Gültekin, Deniz Melanlioğlu). Uygulamalı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi El Kitabı I. Cilt İstanbul: Kesit Yayıncıları. s. 17.
- Ergin, M. (1989). Türk Dil Bilgisi. İstanbul: Bayrak Yayıncıları. s. 3.
- Gültekin, İ. ve Balçı, M. (2017). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Siyaseti ve Stratejileri. (Editörler: Hayati Develi, Cemal Yıldız, Mustafa Balçı, İbrahim Gültekin, Deniz Melanlioğlu). Uygulamalı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi El Kitabı I. Cilt. İstanbul: Kesit Yayıncıları. s.117-118.
- Kaldırım, A. (2020). Barrett Taksonomisine Dayalı Öğretim Programı'nın 7. Sınıf Öğrencilerinin Okuduğunu Anlama Becerilerine Etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara. s. 62-63.
- Melanlioğlu, D. (2017). Dil Öğretiminde Metin ve Metin Seçimi. (Editörler: Hayati Develi, Cemal Yıldız, Mustafa Balçı, İbrahim Gültekin, Deniz Melanlioğlu). Uygulamalı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi El Kitabı II. Cilt. İstanbul: Kesit Yayıncıları.
- Türkiye Maarif Vakfı. (2020). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı. İstanbul. s.11.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Şeçkin Yayıncılık. s. 41-189.
- Yıldırım, K. (2012). Öğretmenlerin Öğrencilerin Okuduğunu Anlama Becerilerini Değerlendirmede Kullanabilecekleri Bir Sistem: Barrett Taksonomisi. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9 (18), s. 2.